

Aleg. 456

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o zamknięciu rachunków funduszków krajowych za rok 1904.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1905 l. 2.144 przekazane Komisji budżetowej sprawozdanie Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków funduszków krajowych za rok 1904 obejmuje 426 funduszków, ujętych w 14 głównych działów od lit. A. do lit. O.

Dział A. zawiera fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu i inne fundusze budżetem objęte, mianowicie fundusze szpitali krajowych (powszechnego we Lwowie, dla obłąkanych w Kulparkowie i św. Łazarza w Krakowie), fundusz szkolny, dwa fundusze budowy zakładów dla obłąkanych (w Kulparkowie i w zachodniej części kraju), fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne, 35 funduszków regulacyjnych i melioracyjnych, 37 funduszków krajowych zawodowych szkół i warsztatów przemysłowych, dwa fundusze pożyczkowe krajowych (z r. 1891 i 1893), policji krajowej, kultury krajowej, stanowy sierociński, Aleksandra hr. Stadnickiego i podrzutek w Krakowie. Ogółem obejmuje dział A. funduszków 91, z tych 86 funduszków otrzymują dotację z funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu i wchodzi częściowo w skład jego budżetu, 5 ostatnich zaś pozostaje z nim w luźnym związku, mając samoistny budżet i zamknięcie rachunków, z tym wyjątkiem, że nadwyżkę funduszu kultury krajowej w kwocie 3.629 K przeniesiono do funduszu krajowego. W roku 1904 przybyło w tym dziale 9 funduszków, mianowicie dwa fundusze budowy zakładów dla obłąkanych, cztery fundusze melioracyjne i trzy fundusze krajowych szkół koszykarskich, ubyły zaś dwa fundusze krajowych szkół koszykarskich (w Siedleu i w Skołyżynie). Zgodnie z układem budżetu nie mają wszystkie fundusze budżetem objęte wspólnego zamknięcia rachunkowego. Wspólne zamknięcie rachunkowe ma tylko fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu wraz z szkołami i folwarkami rolniczemi, szkołą gospodarstwa lasowego, doświadczalną stacją botaniczno-rolniczą, szkołą mleczarską, ogrodniczą, zakładem sadowniczym i publicznym składem krajowym. Inne fundusze tego działu mają zgodnie z budżetem zamknięcia rachunkowe odrębne, wśród nich zaś zamknięcie rachunków krajowego funduszu szkolnego i szkolnego emerytalnego sporządza departament Namiestnictwa. Wskutek tego nie zawiera zamknięcia rachunkowe organicznego zestawienia wszystkich wydatków i dochodów w tym dziale, lecz tylko sumaryczne zestawienie mechaniczne, sumujące wyniki finansowe funduszu krajowego w znaczeniu ściślejszem i funduszków zeń dotowanych. Wedle tego sumarycznego wykazu (str. 20--1) fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu miał w roku 1904 dochodów razem 27,326.435 K, wydatków zaś 27,071.928 K; fundusz krajowy i ośm funduszków zeń dotowanych działu A. miały ogółem dochodów 45,514.098 K, wydatków 45,259.592 K, w sumach tych jednak są dotacje z funduszu krajowego dwa razy liczone, raz w zamknięciu funduszu krajowego w znaczeniu ściślejszem, drugi raz w zamknięciach poszczególnych funduszków dotowanych. Osobno wykazuje zamknięcie rachunkowe wyniki czterech t. zw. funduszków samoistnych niedotowanych (funduszków kultury krajowej, stanowego sierocińskiego, Aleksandra hr. Stadnickiego i podrzutek w Krakowie), przedstawiające sumę dochodów 24.356 K i wydatków 25.527 K, niemniej znowu osobno wyniki 39 innych funduszków budżetem objętych, mianowicie funduszków budowy zakładów dla obłąkanych, przedsiębiorstw meliora-

cyjnych, pożyczkowego na drogi powiatowe i gminne i majątku zarodowego funduszu szkolnego emerytalnego; wyniki rachunkowe tych 39 funduszków przedstawiają sumę dochodów 5,596.459 K, sumę wydatków zaś 3,899.479 K. W wykazie tym pominięto jednak wyniki rachunkowe 37 funduszków krajowych zawodowych szkół i warsztatów przemysłowych. Oddzielnie w alegacie P. do sprawozdania Wydziału krajowego (str. 853—98) znajdujemy zamknięcie sumaryczne obrotu brutto wszystkich funduszków krajowych, oparte na oddmiennych zasadach rachunkowych i na oddmiennym szemacie funduszków krajowych. W tem zamknięciu nie uwzględniono również wyników finansowych krajowych szkół i warsztatów przemysłowych, oraz wyłączono z działu funduszków dotowanych obydwą fundusze budowy zakładów dla obłąkanych, jako fundusze samoistne niedotowane (str. 856).

Dział B. zamknięcia rachunków funduszków krajowych zawiera 323 funduszków i fundacyj budżetem nie objętych, o 9 więcej niż w roku 1903. Fundusze te i fundacje są rzeczywiście odrębnymi od skarbu krajowego, opierają się na odrębnym, samoistnym źródłach i mają własne samodzielne przeznaczenie. Sprawozdanie Wydziału krajowego zawiera (na str. 460—89) wykaz majątku 243 funduszków stypendyjnych tego działu. Majątek zarodowy tych funduszków wynosi z końcem r. 1904 ogółem 11,010.971 K, o 612.560 K więcej niż w r. 1903, głównie wskutek uwzględnienia wartości niektórych dóbr i realności, które dotychczas nie były oszacowane. W sumie tej nie mieszczą się jeszcze niektóre dobra i realności dotychczas nieoszacowane, niemniej wartości majątku fundacji ś. p. Wiktora z Baworowa hr. Baworowskiego, przekazanego dekretem dziedzictwa z dnia 29. października roku 1904 krajowi, jako uniwersalnemu spadkobiercy ś. p. fundatora.

Działy następne C—O. zawierają poszczególne fundusze, częścią samoistne, częścią zaś dotowane ze skarbu krajowego. Mianowicie wykazane pod lit. C. fundusze propinacyjne miast są zupełnie odrębne, od budżetu krajowego niezawisłe, pobierają bowiem samoistne dochody z opłat szynkarskich i grzywien, z własnych kapitałów i zasiłku ze skarbu państwa. Natomiast fundusz koszar krajowych, umieszczony pod lit. D. i fundusz pożyczkowy dla gmin i prywatnych na budowę koszar dla c. k. wojska, wykazany pod lit. E., opierają się na dotacjach z funduszu krajowego. Pierwszy z nich otrzymał też w roku 1904 dotację z funduszu krajowego w kwocie 88 920 K, drugi w roku 1904 dotacji nie otrzymał. Znowu fundusz byłego galic. korpusu ochotników z roku 1859, umieszczony pod lit. F., jest od funduszu krajowego niezawisłym, natomiast na funduszach krajowych opierają się dalsze fundusze pod lit. G—L. i pod lit. O, mianowicie fundusz pożyczkowy na cele melioracyjne dla powiatów, gmin i spółek wodnych, który otrzymał w roku 1904 trzecią ratę zasiłku w kwocie 100.000 K, fundusz pożyczkowy na budowę szkół opierający się na funduszu krajowym szkolnym, fundusz kolejowy, który w roku 1904 otrzymał z funduszu krajowego dotację w kwocie 750.000 K, stały fundusz przemysłowy, który otrzymał z funduszu krajowego w roku 1904 dotację w kwocie 100.000 K, fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych, nie uposażony w roku 1904 nową dotacją, stały fundusz pożyczkowy dla spółek oszczędności i pożyczek, uposażony w roku 1904 szóstą ratą dotacji z funduszu krajowego w kwocie 40.000 K. Nakoniec fundusze hodowlany i pożyczkowy dla przemysłu rolniczego, umieszczone pod lit. M. i N. obracają sumami zwróconych pożyczek, udzielonych z majątku funduszków.

Zamknięcie rachunkowe funduszków krajowych zawiera szczegółowe i przejrzyste zestawienie wyników finansowych każdego z poszczególnych funduszków z osobna, nie zawiera jednak ogólnego organicznego zestawienia dochodów i wydatków skarbu krajowego we wszystkich funduszach, stanowiących łącznie skarb krajowy. Wskutek mnogości i różnorodności funduszków krajowych, niemięniej wskutek ciągłego przyrostu nowych funduszków, staje się utrzymanie poglądu na całość gospodarstwa skarbowego kraju coraz trudniejszym, wymaga bowiem dokładnego zbadania rachunków wszystkich funduszków, które są zależne od skarbu krajowego. Stan ten nie jest winą zamknięcia rachunkowego, ponieważ zamknięcie rachunków stosować się musi do systemu budżetowania i formy, uchwalonej przez Wysoki Sejm. Wszelako w zamknięciu rachunków objawiają się niedokładności dzisiejszego budżetowania jaskrawiej, aniżeli w samym budżecie i zniewalają do ponownego rozważenia pytania, czy nie byłoby rzeczą właściwą zmienić system budżetowania funduszków działu A. oraz działów D. E., G—L i O. w duchu budżetowania brutto i w miejsce dzisiejszego budżetu funduszu w znaczeniu ściślejszem utworzyć budżet skarbu krajowego, obejmujący wszystkie fundusze, na skarbie krajowym oparte.

Ogólny stan finansów kraju, odzwierciedlony w zamknięciu rachunków za rok 1904, jest formalnie pomyślnym. Zamknięcie rachunków bowiem funduszu krajowego w ściślejszym znaczeniu wykazuje przewyżkę dochodów w kwocie 254.506 K, o 237.083 K więcej, niż w budżecie przewidywano, pomimo, że z dochodów bieżących udzielono na rachunek c. k. Rządu zaliczkę na utrzymanie chorych na klinikach lwowskich w kwocie 203.369 K, w budżecie nie przewidywaną, tudzież na długi spłacono ponad budżet kwotę 1.638 K. Pomyślnym objawem jest szczególnie zwiększenie się w kraju konsumpcji piwa, oraz utrzymanie się dochodów z dodatków do podatków bezpośrednich niemal na dawniejszej wysokości pomimo klęski posuchy i pożarów, jakie w r. 1904 nasz kraj nawiedziły. Z podatków od napojów wpłynęło do kasy krajowej o 416.306 K więcej, niż uchwalono w budżecie, z tej sumy zaś przyniosła opłata krajowa od piwa o 364.059 K więcej, niż przewidywano. Dodatki krajowe do podatków bezpośrednich przysporzyły funduszowi krajowemu o 626.815 K więcej, niż w budżecie prelininowano, mianowicie wydatność jednego grosza dodatku wynosiła 251.424 K w miejsce prelininowanych 240.000 K. Obok tych objawów dodatnich nie można jednak pominąć także ujemnych stron zamknięcia rachunkowego, a są one następujące:

a) Przedewszystkiem stwierdzić należy, że pozostałość z rachunków z lat ubiegłych, przeniesiona na rachunek dochodów r. 1904, wynosiła 882.782 K, a zatem o 628.276 K więcej, niż wynosi zwyżka dochodów roku 1904. Bez wpływu owej pozostałości więc zakończyłby się był rok 1904 niedoborem w sumie 628.276 K;

b) Powtórnie nie wolno pominąć, że w roku 1904 zaciągnął skarb krajowy w myśl uchwały sejmowej z dnia 23. i 26. października r. 1903 pożyczkę komunalną w nominalnej kwocie 850.000 K na zasiłki i bezprocentowe pożyczki dla ludności dotkniętej klęskami elementarnymi i na podwyższenie walów nadwiślańskich. Z pożyczki tej wpłynęło do skarbu krajowego w gotówce 831.549 K, wobec czego owa nadwyżka dochodów jest tylko formalną;

c) Pomyślny wynik dochodów z dodatków do podatków bezpośrednich jest częściowo następstwem energiczniejszego ściągania zaległości podatkowych, które zmniejszyły się o 94.882 K, mianowicie spadły z końcem r. 1904 z kwoty 4.759.298 K na kwotę 4.664.416 K.

Faktycznie więc wyniki finansowe r. 1904 rozpoczynają okres przewidywanych przez Komisję budżetową niedoborów w finansowych, którym zapobiedz może tylko zrealizowanie nowego źródła dochodów, jakie się dla skarbu krajowego otwiera z wygaśnięciem prawa propinacyi.

Fundusz krajowy

w znaczeniu ściślejszem miał w r. 1904:

dochodów	27,326.435 K
wydatków	27,071.929 „
nadwyżki dochodów	254.506 K.

Jeżeli od powyższych cyfr dochodów i wydatków potrącimy nadzwyczajny dochód z pożyczki w kwocie 831.549 K i także nadzwyczajny wydatek, wówczas zmniejszy się suma dochodów do kwoty 26,494.886 K,

suma wydatków zaś „ „ 26,240.380 „

W porównaniu z wynikami roku 1903 były w r. 1904

dochody wyższe o	1,038.211 K
wydatki „ „	911.845 „

nie licząc owego nadzwyczajnego dochodu i wydatku w kwocie 831.549 K.

Pierwsze miejsce w wydatkach krajowych zajmują w r. 1904, podobnie jak w latach poprzednich, wydatki na cele oświaty. Wydatki funduszu szkolnego krajowego wynosiły 12,255.801 K, funduszu szkolnego emerytalnego 1,044.847 K, obu funduszy razem 13,300.648 K. Doliczywszy do tej sumy kwotę 522.866 K, wydaną z funduszu krajowego na cele oświaty (rubr. V.) ponad dotację obu powyższych funduszy, otrzymamy łączną sumę 13,823.514 K wydatków krajowych na oświatę. Wydatki funduszu krajowego w ściślejszym znaczeniu w rubr. V. na cele oświaty wynosiły 10,014.422 K netto, t. j. 37% sumy wydatków brutto tego funduszu. W porównaniu z wynikami roku 1903 wzrosły w r. 1904 wydatki na cele oświaty w rubr. V. o 622.685 K.

Drugie miejsce w wydatkach krajowych zajmują w r. 1904 wydatki na cele gospodarcze. Mianowicie wynosiły wydatki na budowy wodne i melioracje, rolnictwo i kłeski rolnicze, górnictwo, przemysł i rękodzieła, nie licząc wydatków poszczególnych przedsiębiorstw melioracyjnych, ogółem 4,849.346 K, t. j. 17·91% sumy wydatków funduszu krajowego. Jeżelibyśmy jednak pominieli mieszczącą się w tej cyfrze kwotę 863.544 K, wydaną z powodu kłesk elementarnych, pozostałby wydatek ogólny w kwocie 3,985.802 K, t. j. 14·71% sumy wydatków. Wszelako działy gospodarcze są zarazem źródłem administracyjnych dochodów dla funduszu krajowego (rubr. VI—IX), które przyniosły w r. 1904 razem 1,454.597 K.

Na trzecim miejscu znajdują się związane z potrzebami gospodarstwa krajowego wydatki na komunikacje. Wydatki te wynosiły łącznie z dotacją funduszu kolejowego kwotę 3,624.833 K, t. j. 13·38% sumy wydatków funduszu krajowego. Począwszy od roku 1900 objawia się w procentowym stosunku wydatków tego działu w stosunku do ogółu wydatków krajowych stopniowy spadek. Jeszcze w r. 1903 zajmowały one drugie miejsce w rządzie wydatków kraju. W r. 1904 były wydatki na komunikacje nawet w absolutnej cyfrze o 45.434 K niższe, niż w r. 1903. Jeżeli nadto uwzględnimy, że komunikacje przysporzyły funduszowi krajowemu dochodu w kwocie 615.718 K (w tem myta 515.227 K), otrzymamy wydatki netto na komunikacje w sumie 3,009.115 K, absolutnie niższej, niż wydatki następnego działu na sprawy zdrowotne.

Wydatki na sprawy zdrowotne wynosiły 3,349.282 K, razem zaś z wydatkami na cele dobroczynne 3,410.680 K, t. j. 12·59% sumy wydatków. W sumie tej wydatki na dobroczynność przedstawiają tylko 0·23% ogółu wydatków. Wydatki kraju na sprawy zdrowotne i dobroczynne są jednak znacznie wyższe, aniżeli wykazuje budżet i zamknięcie rachunków funduszu krajowego w znaczeniu ściślejszem, albowiem wydatki szpitala powszechnego we Lwowie pokryte własnymi dochodami wynosiły w r. 1904 kwotę 693.800 K, oprócz której wydano dotację z funduszu krajowego, w kwocie 196.022 K, wydatki krajowego zakładu dla obłąkanych w Kułparkowie, nie licząc kosztów nowej budowy, wynosiły bez dotacji z funduszu krajowego 575.418 K (nadto nadwyżka dochodów w kwocie 47.556 K wpłynęła do funduszu krajowego), wydatki krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie, niepokryte dotacją z funduszu krajowego, wynosiły 566.380 K, dotacja zaś z tego funduszu wynosiła 26.277 K.

Dalsze, piąte z kolei miejsce w rządzie wydatków funduszu krajowego, zajmują w r. 1904 wydatki na długi krajowe. Wydatki te wynosiły 2,966.436 K, t. j. 10·96% ogółu wydatków. W porównaniu z wynikami roku 1903 zmniejszył się wydatek na długi krajowe o 33.474 K.

Wymienione wyżej główne działy wydatków krajowych wyczerpały w r. 1904 razem 91·84% wydatków funduszu krajowego. Reszta 8·16% wydatków przypada na następujące działy w kolejnym porządku:

na zarząd	822 382 K, t. j. 3·04	ogółu wydatków,
„ bezpieczeństwo publ.	637.629 „ „	2·36 „ „
„ reprezentację kraju.	245.260 „ „	0·91 „ „
„ pomniki historyczne	93.160 „ „	0·34 „ „
„ rozmaite.	407.777 „ „	1·51 „ „
razem	8·16	ogółu wydatków.

W rubryce „rozmaitych“ wydatków niemal połowę wydatków stanowią dotację funduszu koszar krajowych (88 920 K), umorzenie pożyczki miasta Lwowa na szkołę kadetów zaciągniętej (5.000 K), dodatek krajowy do podatku zarobkowego od gal. funduszu propinacyjnego (82.104 K), tudzież bonifikacja dla funduszy powiatowych za ubytek w dochodach z galic. funduszu propinacyjnego (99.726 K). Reszta wydatków tej rubryki łącznie z kwotą 60.000 K oddaną do rozporządzenia Wydziałowi krajowemu użyta została przeważnie na cele dobroczynne tudzież na zasiłki dla stowarzyszeń, mogłaby więc służyć jako uzupełnienie wydatków rubr. IV. Na odsetki od zaciągniętej się mającej pożyczki na kosztą przeistoczenia zamku na Wawelu wydano z tej rubryki 11.112 K. Stałe wydatki na Wawel mogą być w przyszłości przeniesione do rubr. VI.

Przegląd wydatków funduszu krajowego w dziesięcioleciu 1895—1904 w cyfrach absolutnych i procentowych, ujęty w dziesięć działów, zawiera osobna tablica statystyczna (str. 6 i 7.). Wzrost wydatków tego funduszu w ostatnim dziesięcioleciu wynosił rocznie średnio:

na cele oświaty	+574.373 K,
„ „ gospodarze.	+384.395 „
„ „ komunikacyi	+ 87.075 „
„ „ zdrowotne i dobroczynne.	+ 89.309 „
„ zarząd	+ 14.096 „
„ bezpieczeństwo publiczne	+ 17.062 „
„ reprezentacyę kraju	+ 4.187 „
„ pomniki historyczne.	+ 4.913 „

Natomiast wydatek kraju na długi zmniejszył się w dziesięcioleciu 1895—1904 o sumę 4,865.350 K, czyli średnio rocznie o 486.535 K.

Cytry powyższe wykazują, że dopiero dzięki zwolnieniu skarbu krajowego od ciężaru długów idemnizacyjnych za pomocą konwersyi stała się możliwą szersza polityka inwestycyjna kraju we wszystkich działach, szczególnie na polu oświaty i gospodarczem. Dalszy rozwój tej polityki w obranym kierunku zależy obecnie od zwolnienia kraju od analogicznego ciężaru długów propinacyjnych.

Na czele dochodów kraju utrzymuje się stale dochód z dodatków krajowych do podatków bezpośrednich. W r. 1904 pozostały dodatki w Galicyi w dawniejszej wysokości, mianowicie w Galicyi wschodniej i zachodniej po 60 groszy do podatku gruntowego i domowego, a po 66 groszy do podatków osobistych bezpośrednich z wyjątkiem osobisto-dochodowego. W W. Ks. Krakowskim były dodatki o 3 grosze wyższe niż w r. 1903, mianowicie wynosiły 52 groszy od podatków realnych, zaś 58 groszy od podatków osobistych. Ogólny dochód z dodatków do podatków bezpośrednich wynosił 15,196.152 K 85 gr., o 150.220 K 61 groszy mniej niż w r. 1903. W Wielkiem Księstwie Krakowskim zwiększył się dochód kraju z tego źródła o 107.452 K, w Galicyi zaś wschodniej i zachodniej zmniejszył się o 257.673 K. Wydatność grosza wynosiła w całym kraju 251.424 K, o 3.037 K mniej niż w r. 1903. W szczególności w W. Ks. Krakowskim podniosła się wydatność grosza o 730 K, w Galicyi wschodniej i zachodniej zaś zmniejszyła się o 3.767 K.

W stosunku do ogólnej sumy dochodów funduszu krajowego przedstawiał w r. 1904 dochód z dodatków do podatków bezpośrednich 55·6% (w r. 1894 wynosił ten stosunek 68·7%, w r. 1902 zaś 60·3%).

Drugie, coraz wybitniejsze miejsce w rządzie dochodów krajowych, zajmują dochody z krajowych opłat konsumcyjnych. Dochody te wynosiły w r. 1904 razem 7,401 306 K 68 gr, o 404.406 K więcej niż w r. 1903. W stosunku do ogólnej sumy dochodów funduszu krajowego przedstawiały w r. 1904 opłaty konsumcyjne 27·09% (w r. 1894 tylko 3·11%, w r. 1903 zaś 27·49%). W szczególności wynosił dochód:

Z krajowych opłat konsumcyjnych od piwa	1,964.059 K
Z 30% dodatku do podatku od wina	92.106 „
Udział kraju w dochodzie państwa z podatku od spirytusu (w myśl ustawy z 8. lipca 1901)	5,339.819 „
odsetki, grzywny i inne	5.322 „
razem	7,401.306 K

Udział kraju w dochodach państwa z podatków osobistych bezpośrednich wynosił w r. 1904 tylko 827.359 K, o 16.871 K mniej niż w r. 1904. W stosunku do ogólnej sumy dochodów przedstawia ten dochód 3·03%.

Dochód z funduszu krajowego z myt na drogach krajowych wynosił 515.227 K czyli 2·89% ogólnego dochodu.

Dochód ze sprzedaży kart myśliwskich przyniósł w r. 1904 funduszowi krajowemu 28.601 K t. j. 0·1% ogólnego dochodu.

Razem powyższe źródła publiczne przedstawiają w r. 1904 niespełna 90% całego dochodu funduszu krajowego. Reszta przypada na bonifikacyę galic. funduszu propinacyjnego w kwocie 400.000 K, na przychody administracyjne z majątków, zakładów i szkół krajowych tudzież z innych gałęzi administracyi.

Fundusz szkolny krajowy miał w r. 1904 z publicznych źródeł 2,302.135 K dochodu, mianowicie z dodatków do podatków od gmin i obszarów dworskich razem z 3% dodatkiem okręgowym 2,107.128 K, z taks od spadków zaś 195.007 K.

Wy-
funduszu krajowego
(Wedle zamknięć)

Liczba porz.	W y d a t k i	1895		1896		1897		1898	
		K	%	K	%	K	%	K	%
1	Koszta reprezentacji kraju . . .	203.390	0·95	176.870	0·81	219.802	1·04	217.208	1·15
2	Koszta zarządu	681.414	3·20	612.820	2·80	590.830	2·79	641.990	3·39
3	Bezpieczeństwo kraju	467.010	2·19	683.658	3·13	527.678	2·50	538.930	2·84
	a) Kwaterunkowe żandar-								
	meryi	420.160	1·97	631.710	2·89	478.020	2·26	485.236	2·56
	b) Szupaśnictwo	46.850	0·22	51.948	0·24	49.658	0·24	53.694	0·28
4	Służba zdrowia i opieka nad ubogimi	2,517.584	11·81	2,420.912	11·05	2,613.552	12·34	2,830.556	14·96
	1. Zakłady i cele dobro-								
	czynne	37.948	0·18	44.848	0·20	50.848	0·24	48.848	0·26
	2. Krajowe zakłady i koszta sanitarne	2,479.636	11·63	2,376.064	10·85	2,562.704	12·10	2,781.708	14·70
5	Wydatki na cele wykształcenia i oświaty	4,270.684	20·04	4,557.830	20·81	4,735.182	22·37	5,521.806	29·17
6	Utrzymanie pomników history- cznych i kościołów	44.028	0·21	66.558	0·30	60.104	0·28	69.264	0·37
7	Komunikacye	2,754.078	12·92	2,800.712	12·79	2,850.518	13·47	3,042.006	16·07
8	Wydatki na cele gospodarcze .	2,307.310	10·83	2,391.310	10·92	2,660.574	12·57	2,558.328	13·51
	1. Wydatki na rolnictwo, szkoły rolnicze, leśne, sty-								
	pendya, kłeski element . .	1,005.396	4·72	1,048.420	4·79	1,117.112	5·28	1,123.452	5·93
	2. Budowy wodne i melio- racye	1,002.946	4·71	1,003.618	4·58	1,163.750	5·50	1,041.740	5·52
	3. Górnictwo i przemysł .	298.974	1·40	339.272	1·55	379.712	1·79	390.126	2·06
9	Odsetki i umarżanie pożyczek przez kraj zaciągniętych .	7,831.786	36·75	7,885.256	36·01	6,064.996	28·65	3,081.172	16·28
10	Rozmaite wydatki	236.018	1·10	302.920	1·38	844.754	3·90	428.198	2·24
	Razem	21,313.308	100%	21,898.846	100%	21,167.990	100%	18,929.458	100%

datki**w dziesięcioleciu 1895--1904.**

rachunkowych).

1899		1900		1901		1902		1903		1904	
K	%	K	%	K	%	K	%	K	%	K	%
220.622	1-09	231.802	1-13	227.373	1-05	207.650	0-88	245.424	0-96	245.260	0-91
669.140	3-31	673.403	3-29	670.774	3-09	742.609	3-13	811.834	3-21	822.382	3-04
540.048	2-67	545.880	2-67	577.059	2-65	591.057	2-49	659.673	2-60	637.629	2-36
495.516	2-45	504.886	2-47	533.759	2-40	553.375	2-33	621.897	2-45	594.623	2-20
44.532	0-22	40.994	0-20	43.300	0-20	37.682	0-16	37.776	0-15	43.006	0-16
2,748.528	13-60	2,797.068	13-67	2,950.161	13-57	3,003.178	12-67	3,400.662	13-45	3,410.680	12-59
53.048	0-26	57.448	0-28	46.648	0-22	59.048	0-25	83.848	0-33	61.398	0-23
2,695.480	13-34	2,740.420	13-39	2,903.513	13-35	2,944.130	12-42	3,316.814	13-12	3,349.282	12-36
6,077.470	30-06	6,829.329	33-38	7,449.182	34-26	8,128.176	31-28	9,391.737	37-08	10,014.422	37-00
90.800	0-45	68.573	0-33	93.175	0-43	80.172	0-34	86.152	0-34	93.160	0-34
3,375.024	16-69	3,245.172	15-86	3,494.941	16-08	3,561.792	15-02	3,670.267	14-49	3,624.833	13-38
2,874.758	14-21	2,666.427	13-03	2,899.028	13-33	3,506.436	14-79	3,669.100	14-48	4,849.346	17-91
1,247.913	6-17	1,187.612	5-80	1,249.012	5-74	1,395.497	5-80	1,505.471	5-94	2,339.304	8-64
1,169.842	5-78	1,115.987	5-46	1,217.803	5-60	1,558.800	6-57	1,674.151	6-61	1,838.567	6-79
457.002	2-26	362.827	1-77	432.212	1-99	552.140	2-32	489.477	1-93	671.475	2-48
2,933.458	14-51	2,936.365	14-35	2,901.027	13-34	3,257.009	13-74	2,999.910	11-84	2,966.436	10-96
688.883	3-41	466.583	2-29	478.827	2-20	622.364	2-66	393.777	1-53	407.777	1-51
20,218.727	100%	20,460.602	100%	21,741.546	100%	23,710.443	100%	25,328.536	100%	27,071.928	100%

Ogólny czynny stan majątku

wszystkich funduszków krajowych objętych sprawozdaniem (bez fundacji hr. Skarbka i krajowych funduszków propinacyjnych) wynosił wedle zestawienia (str. 887) z końcem r. 1904 sumę 70,639.400 K, ogólny stan bierny zaś 54,356.659 K, przewyżka stanu czynnego więc dosięgła kwoty 16,282.741 K, o 3,243.098 K wyższej, niż w r. 1903.

Ze względu na to, że zestawienie takie corocznie pojawia się w zamknięciach rachunków funduszków krajowych, zauważyć należy, że niektóre fundusze i fundacje w tem zestawieniu nie są uwzględnione i że niewłaściwie wszystkie fundusze krajowe są w niem na równi traktowane. Chcąc zbadać ściśle majątek kraju, należałoby odróżnić dobra, realności, fundusze i prawa majątkowe, będące własnością skarbu krajowego, od funduszków i fundacji, mających prawny byt samoistny, a będących tylko w zarządzie kraju. Kraj bowiem nie odpowiada swoim majątkiem za długi i inne zobowiązania samoistnych funduszków i fundacji, a odwrotnie owe fundusze i fundacje nie odpowiadają za długi i zobowiązania kraju. Podstawą skarbu krajowego jest siła podatkowa społeczeństwa, a nie majątek prywatny, przeciwnie podstawą bytu i rozwoju samoistnych funduszków i fundacji jest ich majątek. Z tego powodu nie czyni ujmy finansom i kredytowi kraju okoliczność, jeżeli stan czynny funduszków ściśle krajowych nie dosięga sumy długów krajowych, wykazanych w ogólnej kwocie 54,356.659 K.

Realności i dobra funduszków i zakładów krajowych, nie licząc dóbr fundacyjnych, są wedle stanu z końcem r. 1904 ocenione na kwotę łączną 15,257.396 K. W tej kwocie nie mieści się wartość niektórych realności dotychczas nie oszacowanych, mianowicie realności, mieszczących szkołę weterynaryi we Lwowie, szkołę ślusarską w Sułkowiecach i szkołę sukieniczą w Rakszawie. Papiery wartościowe funduszków krajowych i fundacji wynosiły z końcem roku 1904 razem z depozytami 35,201.692 K. W zestawieniu papierów wartościowych na str. 894—8 znajdują się niektóre już przedawnione rubryki, mianowicie akcje kolei Karola Ludwika i asygnaty kasowe banku włościańskiego, których nie ma już ani w majątku funduszków, ani wogóle w obiegu. Zapasy kasowe funduszków krajowych i fundacji wynosiły z końcem roku 1904 w gotówce 4,789.015 K, oprócz powyższej sumy w papierach wartościowych.

W zarządzie Banku krajowego znajduje się pięć funduszków, których majątek wynosił z końcem r. 1904 razem 2,682.515 K. Mianowicie czysty stan czynny stałego funduszu przemysłowego wynosił 1,638.051 K i zwiększył się o 137.904 K dzięki dotacyi z funduszu krajowego w kwocie 100.000 K i odsetkom pobranym od dłużników w kwocie 50.000 K. Niestety także w r. 1904 odpisano dalsze straty na udziałach w akcyjnej garbarni w Rzeszowie w kwocie 23 125 K i w gal. akc. towarzystwie handlowem w kwocie 1.500 K. Odpisy na udziałach tych akcyjnych towarzystw wynoszą w trzech latach 1902—4 razem 62.625 K. Fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych miał majątku 70.020 K. Fundusz pożyczkowy dla przemysłu rolniczego miał majątku 568.914 K, fundusz hodowlany 101.442 K, fundusz pożyczkowy dla spółek kas oszczędności i pożyczek 304.086 K.

Z pośród samoistnych funduszków krajowych, zawiadywanych przez Wydział krajowy wynosiła z końcem r. 1904 wartość realności funduszu koszar krajowych 3,086.409 K, stan bierny zaś 2,190.500 K; czysty stan czynny funduszu pożyczkowego dla gmin i prywatnych na budowę koszar wynosił 2,947.362 K, funduszu pożyczkowego na cele melioracyjne 1,676.976 K (o 133.424 K więcej niż w r. 1903), funduszu kolejowego 4,758.874 K (o 865.998 K więcej, niż w r. 1903). Fundusz pożyczkowy na budowę szkół miał w stanie czynnym i biernym sumę 647.777 K, albowiem funduszowi szkolnemu krajowemu należy się zwrot kwoty, pobranej na uposażenie funduszu pożyczkowego. W r. 1904 wypłacono 37 gminom pożyczki na budowę szkół w sumie 160.550 K.

Stan kapitałów funduszków propinacyjnych 37 miast wraz z czynnymi należnościami wynosił z końcem r. 1904 razem 8,169.461 K.

Należność kraju z tytułu zaległości dodatków do podatków bezpośrednich wynosiła z końcem roku 1904 kwotę 4,664.416 K, należność funduszu szkolnego krajowego z tegoż tytułu 1,767.162 K.

Zamknięcie rachunkowe a budżet.

Wyniki gospodarki finansowej kraju w r. 1904 bardzo znacznie odbiegają od cyfr budżetu na r. 1904. Mianowicie były dochody funduszu krajowego wyższe od przewidywanych o 2,079.631 koron, wydatki zaś wyższe od przewidywanych o 1,842.548 koron.

Faktycznie jednak jest różnica między budżetem a zamknięciem rachunków w wydatkach i dochodach mniejszą o kwotę 831.549 koron, jaka wpłynęła z pożyczki komunalnej w nominalnej sumie 850.000 koron, zaciągniętej w myśl uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 23. i 26. października na zasiłki i pożyczki dla ludności dotkniętej klęskami elementarnymi w roku 1903 (700.000 koron) i na podwyższenie wałów nadwiślańskich (150.000 koron), w budżecie na rok 1904 niepreliminowanej. Potrąciwszy tę kwotę od sum powyższych okaże się istotna różnica między budżetem a zamknięciem w kwocie 1,248.082 koron w dochodach,

i „ „ 1,010.999 „ „ wydatkach.

Także tak zredukowana różnica jest stosunkowo znaczna, wynosi bowiem 4·5% ogólnej sumy dochodów i 3·97% ogólnej sumy wydatków.

Zwyżka dochodów ponad cyfry budżetowe jest objawem pomyślnym, jako wynik ostrożnego budżetowania. W r. 1904 były dochody kraju z dodatków do podatków bezpośrednich wyższe od preliminowanej sumy o 626.815 koron, ponieważ wydatność grosza dodatku wynosiła 251.424 kor. zamiast preliminowanych 240 000 kor.; dochody kraju z opłat konsumcyjnych były wyższe o 416.307 koron ponad preliminarz, głównie jak już wyżej zaznaczono dzięki znacznej podwyżce dochodów z konsumcyi piwa. Razem więc zwyżka dochodów z obu powyższych źródeł podatkowych ponad budżet wynosiła 1,043.122 koron, reszta zaś zwyżki w kwocie 204.960 koron przypada na większe dochody z myt na drogach krajowych w kwocie 28.927 koron, ze szkół i folwarków rolniczych, od żandarmeryi, zwrotów podatkowych, wogóle ze wszystkich działów administracyi z wyjątkiem Rubr. II. (sprawy zdrowotne) i X. (długi krajowe), który miały wpływy nieco niższe, niż w budżecie preliminowano.

Inne znaczenie ma zwyżka wydatków krajowych, pojawiająca się w znacznych cyfrach od szeregu lat. Już w zeszłorocznym sprawozdaniu Komisyi budżetowej stwierdzono, że wydatki krajowe przewyższyły cyfry budżetu:

w roku 1900 o . . .	899.708 koron
„ „ 1901 „ . . .	868.312 „
„ „ 1902 „ . . .	1,651.708 „
„ „ 1903 „ . . .	1,284.710 „
obecnie zaś „ „ 1904 „ . . .	1,010.999 „

potrąciwszy już ową niepreliminowaną sumę pożyczki 831.549 koron.

Komisya budżetowa wytknęła już kilkakrotnie, że tak znaczne przekroczenie budżetowe są objawem anormalnym i niepokojącym, gdyż prowadzą do stałego zwiczenia równowagi finansowej na wypadek mniej ostrożnego budżetowania dochodów kraju. Uznać jednak należy, że w przeważnej części owe przekroczenia budżetowe były konieczne wskutek normalnego rozwoju szkolnictwa i gospodarski kraju w duchu obowiązujących ustaw i uchwał sejmowych. Innemi słowy sama Komisya budżetowa i Wys. Sejm, kierując się koniecznym względem na ograniczone środki finansowe kraju i potrzebę zachowania jak najdalej idącej oszczędności, pragnęły uniknąć wydatków, jakie jednak w wykonaniu budżetu ukazały się nieuniknionemi, chociaż w budżecie nie były preliminowane.

W szczególności pomijając niepreliminowany wydatek nadzwyczajny pokryty pożyczką w kwocie 850.000 koron, są dwa działy administracyi kraju, które narażają skarb krajowy na znaczne przekroczenia, mianowicie wydatki na szkolnictwo i na sprawy zdrowotne. Niedobór funduszu szkolnego krajowego w r. 1904 wynosił więcej o 446.397 koron, przekroczenia na cele zdrowotne zaś wynosiły 433.357 koron, razem obydwie niedobory więc przedstawiają sumę 879.754 koron, a łącznie z koniecznym wyższym wydatkiem na długi krajowe (Rubr. XIII.) 942.013 koron, tak iż na przekroczenia innych gałęzi administracyi krajowej przypada niewątpliwie skromna suma 68.986 koron.

Niedobór funduszu szkolnego ma dwojakie źródło: wyższy wydatek na płace nauczycieli w sumie 294.200 koron ponad preliminarz budżetowy i mniejszy wpływ z dodatków do podatków bezpośrednich od gmin i obszarów dworskich wraz z 3% dodatkiem okręgowym o 212.372 koron. Niedobór pochodzący z tych

dwóch przyczyn wynosi 507.072 koron i nie mógł być uchylony oszczędnościami i wyższymi wpływami w innych rubrykach. Obydwie te przyczyny mają swe źródło w samym budżecie, w którym przewidywano zbyt wysokie interkalarya 10% przy płacach nauczycielskich, a 20% przy płacach nauczycieli religii, a nadto w preliminowaniu dochodów z dodatków do podatków kierowano się mniejszą przeczornością, niż przy preliminowaniu dochodów z dodatków krajowych do podatków bezpośrednich. Jakkolwiek więc pod względem rachunkowym także w tym roku wytknąć można w zamknięciu niejasną rubrykę „przebieżnych“ wydatków w kwocie 277.929 koron, której nie odpowiada rubryka „przebieżnych“ dochodów, to jednak istotne źródło niedoboru także w r. 1904 tkwi w koniecznym rozwoju szkolnictwa w ramach obowiązujących ustaw i wymaga większej elastyczności wydatków już w ustaleniu budżetu funduszu szkolnego, nie mniej większej ostrożności w preliminowaniu dochodów. Wymogowi pierwszemu uczyniono częściowo zadość już w budżecie na rok 1905, w którym obniżono preliminowane interkalarya przy płacach nauczycieli etatowych z 10% na 8%, a przy płacach nauczycieli religii z 20% na 12%.

Przekroczenie przewidywanych wydatków na sprawy zdrowotne o 433.357 koron, ma w części analogiczną przyczynę, jak niedobór funduszu szkolnego. Na koszt leczenia ubogich (poz. 39.) wydano o 295.766 koron więcej, niż przewidywano w budżecie, ponieważ w budżecie na rok 1904 pomimo statecznego wzrostu frekwencji szpitali krajowych i prowincjonalnych, przyjęto wydatek niższy o 79.816 koron od rzeczywistego wydatku, wyłożonego już w r. 1902. Zamiast przewidywanych 1,871.350 dni leczenia ludzi ubogich, miały szpitale w roku 1904 więcej o 178.350 dni leczenia.

Na dotację szpitala lwowskiego wydano w r. 1904 ponad budżet 150.554 K, na dotację zaś szpitala św. Łazarza w Krakowie 7.021 K. Znaczne przekroczenie budżetu szpitala lwowskiego jest jednak tylko pozornem, ponieważ w r. 1904 poniesiono w zastępstwie c. k. rządu na utrzymanie klinik wydatek w kwocie 203.369 K, w ciągu roku 1904 krajowi nie zwrócony.

Skoro tedy istotna przyczyna znacznych przekroczeń budżetu tkwi w samym budżecie, zgoła zaś nie w gospodarce finansowej Wydziału krajowego, a względnie Rady szkolnej krajowej, przeto liczyć można na to, że z przyrostem nowych źródeł dochodów kraju i budżetowaniem wszystkich koniecznych wydatków ustanie trwale ów objaw anormalny, od kilku lat chroniczny w gospodarstwie kraju.

Przekroczenie wydatków na długi krajowe o 62.259 K nastąpiło głównie z powodu większych wydatków o 33.029 K na umorzenie pożyczki z roku 1893 tudzież zarachowanie zgodnie z życzeniem Komisji budżetowej wydatku na odsetki od chwilowych pożyczek.

Komisja budżetowa stwierdza z przyjemnością, że poza wymienionymi wyżej rubrykami zachodzą tylko nieznaczne i usprawiedliwione różnice między zamknięciem rachunkowym a cyframi budżetowymi. Powołując się pod tym względem na sprawozdanie Wydziału krajowego, którego nie chcemy powtarzać, dodaje Komisja budżetowa następujące uwagi:

Wydatki na zarząd wykazują ogólne przekroczenie w kwocie 20.241 K, wynikające ze wzrostu koniecznych wydatków na pensje i zaopatrzenia o 9.721 K, tudzież na potrzeby kancelaryjne o 21.259 K, głównie za druk ustaw i rozporządzeń krajowych tudzież sprawienie i odnowienie sprzętów. Dodatnim objawem jest znaczne zmniejszenie się wydatków na administrację dochodów z krajowej opłaty konsumcyjnej od piwa; wydatki te wynoszą 48.744 K zamiast preliminowanych 60.000 K.

Część sum przeznaczonych na wykonanie budowli wodnych przeniesiono na rok 1905, a w szczególności;

w poz. 245. datkę krajowy 12½% na budowę kanałów splawnych w kwocie 13.185 K, ponieważ państwo nie zaciągnęło w r. 1904 pożyczki na budowę kanałów;

w poz. 246. ratę anuitetową w kwocie 18.047 K na umorzenie pożyczki 7,000.000 K tytułem 40% datku kraju do kosztów regulacji rzek kanałowych, ponieważ emisja pożyczki nie nastąpiła w roku 1904;

w poz. 248 s) kwotę 21.000 K jako pierwszą ratę na umorzenie pożyczki w sumie 150.000 K na podwyższenie wałów nadwiślańskich i obwałowanie lewego brzegu Wisły;

w poz. 250 b—s) z zasiłków krajowych i państwowych na popieranie mniejszych robót melioracyjnych w roku 1904 wydano 449.051 K, a na rachunek roku 1905 przeniesiono kwotę 498.244 K;

w poz. 251. z zasiłków krajowych i państwowych przeznaczonych na popie-
ranie doświadczeń z kulturą torfów wydano w roku 1904 kwotę 12.824 K, a na
rachunek roku 1905 przeniesiono kwotę 19.167 K.

W dziale rolnictwa przekroczenia budżetu w rubryce folwarków i zakładów
rolniczych, niemniej spółek oszczędności i pożyczek są z nadwyżką powetowane
wyższymi dochodami tych samych pożyczyci. Znaczniejsze, ale usprawiedliwione prze-
kroczenie wykazują koszty Komisij komasacyjnych, na które preliminowano w roku
1904 ryczałt w kwocie 10.000 K oprócz reszty kredytu z roku 1903, rzeczywiste
wydatki jednak przekroczyły preliminarz budżetu o 18.921 K.

Pożyczka w nominalnej kwocie 850.000 K, zrealizowana w formie 4% po-
życzki komunalnej Banku krajowego w kwocie 831.549 K w gotówce została użyta
w sposób następujący:

a) na pożyczki dla ludności dotkniętej klęskami elementarnymi do rąk Wy- działów powiatowych, gmin i osób prywatnych	401.000 K
b) na bezwrotne zasiłki	218.094 „
c) na roboty melioracyjne dla zarobku ludności	49.476 „
d) na podwyższenie wałów nadwiślańskich	146.744 „
e) należytość skarbową od pożyczki	151 „
Razem	815.465 K

Pozostałą resztę w kwocie 16.083 K przeniesiono na rok 1905 na cele wska-
zane w uchwale sejmowej.

W dziale górnictwa (rubr. XI.) wydatki były *mniejsze* o 7.442 K od budżetu,
mianowicie na geologiczne badania kraju o 2.568 K, na utrzymanie szkoły górniczej
i wiertniczej w Boryslawiu o 2.688 K, na stypendya dla górników i uczniów o 955 K.
Na nagrody konkursowe za pracę z dziedziny technologii nafty i wosku ziemnego
nie wydano wcale preliminowanej kwoty 600 K.

Również w dziale przemysłu i rękodziel (rubr. XII.) wydano mniej o 13.795 K
poniżej sumy budżetem uchwalonej. Główną przyczyną tego zaoszczędzenia było
nieotwarcie szkół przemysłowych uzupełniających w Starym Samborze, Turce i Trem-
bowli wskutek rokowań o przyczynienie się czynników miejscowych do kosztów
utrzymania tych szkół, następnie zwinięcie takiej szkoły w Sądowej Wiszni z po-
wodu zbyt małego przyczyniania się czynników miejscowych, zwinięcie warsztatu
tkackiego w Korczyniu, tudzież nieużycie niektórych kredytów budowlanych i kre-
dytów na nowe warsztaty.

Wobec tego jednak, że powyżej wymienione nie zużyte kredyty na górni-
ctwo, przemysł i rękodzieła miały cechę wydatków wytwórczych i pożytecznych,
nie przedstawiają kwoty w ten sposób nie wydane ekonomicznego zaoszczędzenia
dla kraju.

Zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi Komisya budżetowa:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm wydaje Wydziałowi krajowemu absolutorium z rachunków fundu-
szów budżetem objętych za rok 1904.
2. Uchwała powyższa obejmuje także absolutorium dla c. k. Rady szkolnej
krajowej z działu wydatków funduszu szkolnego krajowego i szkolnego emerytal-
nego za rok 1904.
3. Rachunki funduszy samoistnych budżetem nieobjętych, funduszu propi-
nacyjnego miast, funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar dla c. i k.
wojska, funduszu krajowych koszar wojskowych, funduszu byłego galic. korpusu
ochotników z r. 1859, funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych, funduszu
pożyczkowego dla gmin na budowę szkół ludowych, funduszu kolejowego, stałego
funduszu przemysłowego, funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych, stałego
funduszu hodowlanego, funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego i funduszu
pożyczkowego dla spółek oszczędności i pożyczek systemu Raiffeisena przyjmuje
Sejm do wiadomości.
4. Sprawdzoną nadwyżkę z rachunków funduszu krajowego za rok 1904
w kwocie 254.506 K przenosi się na rok 1906 i wstawia się do budżetu roku 1906
w rubr. XIII. dochodów.

Zastępca przewodniczącego:

K. Badeni.

Sprawozdawca:

Głabiński.

